

KADRO'NUN TÜRK İNKILÂBINA BAKIŞI

19 Ocak 2026

Yıldırım Koç

Şevket Süreyya ve arkadaşları, Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde gerçekleştirilen Türk İnkılâbının, sömürgecilere karşı verilen askeri bir bağımsızlık savaşıyla sınırlı kalmamasını, bu mücadelede zaferin kazanılmasının ardından toplumcu ve eşitlikçi önemli toplumsal ve siyasi dönüşümlerin yaşanmasını çok önemsiyordu.

Türk İnkılâbını tarihte sömürgeciliğe karşı daha önceleri verilen başarılı mücadelelerden ayıran ve onu, diğer sömürge ve yarı-sömürge ülkeler açısından örnek ve öncü duruma getiren bu özellikti. Diğer bir deyişle, Türk İnkılâbı, Sovyetler Birliği'nin yardımından da yararlanarak ve ancak onun mandası olmadan, Türkiye'ye özgü bağımsızlıkçı, milliyetçi ve demokratik bir sosyalizm modeli oluşturuyordu. Diğer ülkeler bu modeli izlemeliydi.

"Sosyalizme yönelik kapitalist olmayan yol" veya "devlet sosyalizmi" olarak nitelendirilen bu anlayış, kapitalizm ve sosyalizm dışında üçüncü bir yol değildi; işçi sınıfının yeterince gelişmediği, yoksul köylülüğün önemli bir mücadelesinin bulunmadığı koşullarda, anti-empyralist bir mücadele temelinde sosyalizme geçişte seçeneklerden biriydi.

Türkiye'de uygulanan ve amaçlanan bağımsızlıkçı çizgi, empyralist ülkelerin aleyhine olduğu gibi, Sovyetler Birliği'nin "sosyalizme yönelik kapitalist olmayan yol" politikası aracılığıyla kendisine bağlı ve bağımlı devletler yaratma politikasına da karşıydı.

Şevket Süreyya, Kemalist İnkılâbın anti-empyralist olmanın yanı sıra anti-kapitalist olduğunu da sürekli olarak vurguluyordu.

Bu yaklaşım Türkiye'nin önemini vurgulanması açısından önemliydi. Ancak bu yaklaşımla hareket ederek, başka sömürge ve yarı-sömürgeleri bu anlayışla örgütlemek ve harekete geçirmek gibi bir girişim, Mustafa Kemal Paşa'nın dış politikasına uymuyordu. Mustafa Kemal Paşa, yeni Türkiye'nin büyük zorluklarla inşa edildiği bir dönemde sınırlı olanaklarını bu tür girişimlerde harcamayı ve sömürgelerdeki mücadeleyi aktif bir biçimde destekleyerek empyralist ülkelerle bir kavgaya girmeyi doğru bulmuyordu. "Dünyada barış" çağrısı, böyle bir niyetin olmadığını da ifadesiydi.

Şevket Süreyya ve arkadaşlarının Türk İnkılâbına ilişkin değerlendirmeleri, bu anlayışlar dikkate alınarak yorumlanmalıdır. Şevket Süreyya'nın *İnkılâp ve Kadro* kitabında bu konudaki değerlendirmelerden bazı örnekler aşağıda sunulmaktadır:

"Türk İnkılâbı, asli bir takım fikir prensiplerini ve dünya ölçüsünde manalı yeni değerleri, kendi yapısında taşır ve temsil eder. Meselâ şunları işaret edelim:

"1 - Garp ülkelerinde milletlerin milletlikten çıktığı, yani millet içinde sosyal çelişmelerin, sınıf kavgalarının, milletin millet olarak bekasını tehdit ettiği bir zamanda Türk İnkılâbı, milletin İmtiyazsız, Sınıfsız bir varlık halinde istiklâli sloganını getirdi.

"2 - Toplum içinde her teknik terakkinin, kendi peşinden bin bir sosyal çelişmeler getirmek suretiyle bizzat terakkiye engel olduğu, yahut bu terakki denilen şeyin, toplumun topyekûn değersizleşmesine, manevi değerlerin iflasına, ahlaki çöküntüye mal olduğu bir zamanda Türk İnkılabı, Yüksek Tekniğin; toplumun iradeli müdahalesi, yani Planlı bir Devlet kontrolü, yahut sosyal Devlet halinde benimsenmesini ve gelişmesini ortaya attı. Ve böylece yeni, fakat büyük çelişmelerden arınmış, şiddetli sosyal reaksiyonlardan korunacak bir millet nizamını savundu.

"3 - Bugün cihanın, her biri diğerine karşı cephe almış tâbi ve metbû (tabi olunan, YK), yani tâbi olan ve hükmeden milletler nizamı yerine, her biri kendi içinde siyaseten ve iktisaden birlik, kendi aralarında da özgür ve eşit haklı bir milletler nizamını ilân etti.

"Hulâsa İnkılâbımız, dünyanın yeniden ve bir başka nizam altında kurulması ülküsünü manen ve tamamen temsil eder. Millet müessesesinin korunması, Millet yapısının tezatsız, çelişmesiz gelişmesi, Bağımsız milletlerin, bağımsız iktisadi ve siyasi bireyler, birlikler halinde Dünyanın Birliğini kurmaları ülküsü, tarihin hiç bir devrinde, Türk İnkılâbının ruhunda olduğu kadar açıklık ve kesinlikle temsil olunmamıştır." (Şevket Süreyya Aydemir, İnkılâp ve Kadro, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1968:93)

"Türk İnkılâbı, dışarıya karşı her türlü Sömürgecilik kayıt ve kontrollerinden arınmış, içeride ise her türlü Sınıf kavgalarını önleyen, yeni bir Dünya Nizamının, çağımızda ilk ve muzaffer müjdecisiydi." (Aydemir,1968;99)

"Hulâsa çağımızda, milli kurtuluş mücadelesine giren veya girmeye hazırlanan bütün ülkelerde, Tekniğin daha ilk adımdan toplumun menfaatlerini bütünü ile ifade eden, kurucu, işletici ve fazla kıymetleri toplum yararına benimseyici yeni tip bir sosyal devletin planlı bir kuruluşu olduğunu, daima göz önünde tutmak şarttır. Bu şartlar altında ne sınıfların, ne de bugünkü sanayici memleketleri sonu belirsiz katastroflara mahkûm kılan sınıf harplerinin doğmayacağı aşikârdır. İçerde imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir millet yapısı ve dışarıya karşı kayıtsız şartsız, siyasi, iktisadi istiklâl ve bu arada bütün dünya milletleri ile, eşit şartlar altında siyasi ve iktisadi işbirliği... İşte Türk Milli Kurtuluş Hareketini temsil eden Türk İnkılâbının hedefi ve gayesi budur." (Aydemir,1968;113-114)

"Bir milletin, hem sömürge veya yarı sömürge şartlarına karşı isyanı, hem de büyük bir imparatorluğun parçası ve hatıraları üstünde kurulan bir devletin, Türkiye'nin bizzat emperyalist ve kapitalist nizamını reddedişi, çağımızın ilk defa Yeni Türkiye'de misalini verdiği bir büyük hadisesidir." (Aydemir,1968;129)

"Yeni Türk Toplumunda Aydın zümre, Sermayeyi elinde toplayan ve Teknik gücü elinde tutan bir sınıfın emrinde ve o sınıfın hesabına, hayrına çalışan bir Emirberler Kadrosu olmayacaktır. Tersine olarak, milletin birikmiş gücü demek olan Milli sermayenin büyük ağırlığını, yüksek tekniği elinde bulunduran ve bunu toplum yararına işleyen, yani toplumun bütünü ve ileri menfaatları hesabına çalışan, Teşkilatçılar ve İdareciler Kadrosu olacaktır." (Aydemir,1968;135)

"Bugünkü Türkiye'de bile ihtisas, henüz bir hakim sınıfın emrinde değildir. Çünkü böyle bir hakim sınıf, henüz sınıflaşmış değildir. İktisadiyatın hakim kolları Devletin Planlı bir düzenlemesine tâbi tutulabildiği takdirde, bugünden sonra da bu sınıflaşma, elbette ki mümkün olmayabilir. Bu suretle de Teknikçi ve İdareci aydınlar Kadrosu, yeni Türk toplumunda, hakim bir sınıfın emirberi değil, Toplumun kurucu ve yaratıcı Kadrosu olarak yerini bulacaktır. Türk aydınının maddî ve manevî her türlü bozuluştan korunması, onun ancak, bu rolünün ve yerinin gittikçe genişlemesi ile kabil olacaktır." (Aydemir,1968;136)

"Hulâsa, bir Türk milli kurtuluş hareketinin yoğunluğu ve şekilleştirdiği Türk milliyetçiliği, kendini hazırlayan ve olgunlaştıran tarihî şartların tabii icabı olarak:

"a - Dışarıya karşı anti-emperyalist,

"b- İçeriye karşı da anti-kapitalisttir.

"Şu manada ki, Yeni Türkiye, ne eski Osmanlı İmparatorluğunun, ne de XIX. yüzyılın geliştirdiği ve başka ülkelerin sömürülmesi hesabına dünyanın merkezi ve hazine deposu haline getirilen Batı İmparatorlukların gittikleri yoldan gidecektir. Yani başka topraklara karşı yayılma ve istilâ peşinde koşmayacaktır. Sonra da yeni Türkiye, aşırı ve çelişmeli bir sanayi ve sermaye yoğunluğu yaratarak, kendi içinde sınıfların sınıfları sömürmesi nizamına dayanan inhisarcı ve klasik bir kapitalizme kaymayacaktır. Teknik ve ekonomik gelişmesini, planlı bir devlet kontrolünün düzenleyici nizamı içinde, makul bir karma ekonomiye dayayacaktır. Bu manada anti-emperyalizm ve anti-kapitalizm, yeni Türk milliyetçiliğinin onu hem istilâcı milliyetçilik hırslarından, hem çelişmeli ve çatışmalı bir millet anlayışından ayırt eden temel vasıflardır.

"Türk milli kurtuluş hareketinin, tamamıyla kendine özgü olan bu yeni milliyetçiliği, diğer bize benzer memleketlerin girdiği veya gireceği milli kurtuluş hareketleri için de örnek olan, ideolojik prensiplerden biridir. Bu sosyal bir milliyetçiliktir. Sosyal milliyetçilik budur." (Aydemir,1968;190-191)

"Türkiye esasen sömürge sahibi olmadığı gibi, sömürge edinmek davasında da değildir. Türk İnkılâbı, mahiyeti bakımından anti-emperyalisttir. Ve sömürgecilik nizamının bir antitezi, bir reaksiyonudur. Konusu da, her şeyden evvel, bu sömürgecilik bağımlılığının ret ve inkârıdır." (Aydemir,1968;214)

"Bugün, bütün dünya ölçüsünde sermayedar-proleter tezadı değil, sermayedar memleketler ile sermayeden ve sanayiden yoksun memleketler tezadı hakim bir manzara gösterir.

"Şimdi sömürge ve yarı sömürgelerin baş mücadelesi, ön planda sınıf harpleri değil, milli kurtuluş harpleridir." (Aydemir,1968;53)

"Sanayi geliştiği her yerde ve sanayi gelişmesine paralel olarak sınıfları ve sınıf kavgalarını doğuran XIX. yüzyıl biçiminde bir sanayileşme sistemine karşı milli kurtuluş hareketleri, kendi sanayileşme sistemlerini ortaya atacaktırlar. Bu sistem, sömürge ve yarı sömürgelerin zaten yoksun oldukları sanayi ve iş kollarını, bütün milletin gücü ile ve halk yararına kurmaktır. Ana sanayi tesislerini, ana işletme kollarını devlet eliyle kurmak, yaratmaktır. Bu çözüm yolu, bizim gibi, diğer bize benzer memleketlerde de, sanayi gelişmesinden doğan aşırı sınıf farklarını ve sınıf kavgalarını ta baştan önleyecektir. Hulâsa XIX. yüzyıl kapitalizminin doğurduğu sermayedar-proletarya tezadı, daha baştan filizlenemeyecektir." (Aydemir,1968;54)

"Türk İnkılâbı, dışarıya karşı her türlü Sömürgecilik kayıt ve kontrollerinden arınmış, içeride ise her türlü Sınıf kavgalarını önleyen, yeni bir Dünya Nizamının, çağımızda ilk ve muzaffer müjdecisiydi." (Aydemir,1968;99)

“Tarihin öyle bir devrinde, dünyanın öyle bir noktasında ve hadiselerin öyle bir akışı içinde yaşıyoruz ki, Türk milletinin kayıtsız şartsız istiklâline sahip bir millet olarak yaşayabilmesi için, kayıtsız şartsız bağımsız millet prensibini, Dünyanın her yerinde hakim ve itibarlı kılmaya mecburuz.” (Aydemir,1968;141)

“Daimi İnkılâp:

“İnkılâp nizamı; inkılâbın akışını kösteklemeyen, onun akışını, arızasız ve menfi reaksiyonlardan korunmuş olarak devam ettiren bir nizamdır. İnkılâbın; prensiplerine ve milletin ileri menfaatlarına uygun gelişmelerini ve akıcılığını koruyan bir geçiş nizamıdır. İnkılâbımızın bu genişleme ve derinleşme devrinde toplum yapısı, bir keyfiyetten, yahut bir düzenden diğer bir düzene (keyfiyete) doğru devamlı bir değişme içindedir. Hatta bu devamlı değişmeye biz, daimî inkılâp da diyebiliriz. Daimî inkılâp «Revolution Permenent» tabiri, bugün milli kurtuluş hareketine girilmiş bir ülkenin, içinde bulunduğu geçiş ve daimi değişme halini en tam ifade eden bir deyim olsa gerektir. Daimî inkılâp; böyle bir toplumda daima değişen yeni değerler ve hamleler arasında, zaman zaman geçici istikrarlar gösterebilir. Ama yeni hamlelere doğru dinamizmini yitirmez.” (Aydemir,1968;161)

Şevket Süreyya, Türk İnkılâbı’nın daha önce sömürgeciliğe karşı mücadele vermiş olan örneklerden nasıl farklı olduğunu şöyle anlatıyordu:

“Milli kurtuluş devleti evvela müstemleke veya yarı müstemleke olmak rejimine karşı bir ihtilal yani ‘Anti emperyalist’ bir hareket demektir. Filvaki müstemleke olmaya karşı isyan tarihte çok görülmüştür. Mesela bizzat Müttehidei Amerika istiklal hareketi böyle bir ihtilal şeklinde başarılmıştır. Fakat bu hareket bir taraftan müstemlekelikten çıkmanın şerefini tahayyül ederken, lakin diğer taraftan da içinde bizzat müstemlekeci olmanın, yani menfur bir emperyalizmin rüşeymini taşıyordu. Halbuki bugünkü tarihi manasile bir milli kurtuluş hareketi müstemlekelikten çıkmak, fakat aynı zamanda müstemlekeci de olmamak hareketidir. Yani tam manasile anti emperyalist bir harekettir. Asırlardan beri devam eden ve muasır nizamın bir esas vasfını teşkil eden milletlerin milletleri istismarı aleyhine müteveccih bir harekettir. Bu itibarla da tarih içinde yeni mevcut nizamı bir cihetinden tasfiye edici bir harekettir.

“Diğer taraftan milli kurtuluş hareketleri sınıfların sınıfları istismarı nizamına, yani sınıf hakimiyetini teyit ve müdafaa eden bütün nizamlara karşı da bir tarihi reaksiyondur. Çünkü milli kurtuluş hareketleri yüksek sermayenin ve yüksek tekniğin cihanın mahdut memleketlerinde tekasüf ettiği ve bu mahdut memleketlerden cihanın bütün parçaları üstünde hakimiyetini yürüttüğü bir zamanda başlamış bulunuyor.” (Şevket Süreyya, “Yeni Devletin İktisadi Fonksiyonları-1,” Kadro, Mayıs 1934, sayı 29;9)

“Halbuki milli kurtuluş hareketleri her şeyden evvel müstemleke istismarlarına karşı bir hareket, bir aksülamel olduğu için, bunlar milli sermaye terakümlerini müstemleke istismarlarına istinat ettiremezler. Fazla olarak da iktisadi bir istiklali hatta nispi bile olsa temin edebilmek için en kısa bir zaman içinde kendi sanayilerini, transport şebekelerini, kredi sistemlerini, büyük zirai istihallerini ve dış ticaret mekanizmalarını kurmak mecburiyetindedirler. Bu işi yapabilmek için ellerindeki fırsat zamanı, hemen hemen, büyük sanayi memleketlerinin bir takım iktisadi ve içtimai sarsıntılar içinde bunaldıkları şu buhran devrinden ibarettir. Binaenaleyh milli kurtuluş memleketlerinin bu kısa zaman içinde kendi iktisat kudretlerini cihan sermaye ve tekniğinin hiç olmazsa vasati seviyesine çıkarabilmeleri zarureti bu memleketlerin milli iktisadi kurma işinde, Avrupaninkinden gayri ve tamamıyla bu devre has bir takım hususi devlet rejimleri tatbik etmelerini tabii kılar. Mesela milli kurtuluş hareketlerinin milli siyasette devletçi olması ancak bu suretle izah edilebilir. Çünkü, yapacağını evvelden bilen, milli enerjisi, milli sermayeyi ve bütün milli işleri en az zamanda en verimli ve en arızasız şekilde işletmeyi temin eden milli bir iş planı -ki bu kısaca iktisadi devletçilikten başka bir şey değildir- iledir ki, milli kurtuluşun iktisadi gayesi temin olunabilir. Ancak böyle muayyen ve planlı bir milli devletçiliktir ki bir taraftan memleketin müstemleke tabiiyetinden çıkması şartlarını temin ederken, diğer taraftan memleket dahilinde yüksek menfaat tezatlarının, keskin sınıf farklarının ve mücadelelerinin doğmasına mani olur. Çünkü yüksek teknik, yüksek sermaye, büyük kredi, büyük zirai istihsal ve toplu ihracat işleri devlet elinde taazzuv edince (şekillenince,YK), Avrupa’da zaten bu unsurlar etrafında cereyan eden keskin sınıf mücadelesi içtimai zeminini bulamaz. Binaenaleyh milli kurtuluş devletinin sınıf aleyhtarlığı, sınıfsızlık ve imtiyazsızlık şiarı lalettayin bir güzel temayülden ibaret değildir. Bu şiar ancak bu devirde doğması mukadder olan milli kurtuluş hareketlerine bu devirde kemalini bulan tarihi şartların objektif bir şekilde izafe ettiği tabii ve tarihi bir vasıftır. Ve her halde milli kurtuluş hareketlerine giren memleketlerin bünyesinde, devletin fonksiyonlarını gittikçe genişletmesile tam kemalini bulması, zaruri olan bir vasıf ve bir şiardır.

“Hülâsa anti-emperyalist mahiyeti, sınıf aleyhtarlığı, milli planlılık milli kurtuluş devletinin aynı zamanda iktisadi olan başlıca karakterlerinden bazılarıdır. Bu izahat yeni devletin, yani milli kurtuluş devletinin -yahut daha dar manasile- yeni Türk devletinin, onu bütün diğer devlet şekillerinden ayırması zaruri olan veçhelerini kısmen nazarlarda canlandırır.” (Şevket Süreyya, sayı 29, Mayıs 1934;9-10)

Derginin son sayısında “Kadro” imzalı yazıda Őu görüŐler dile getiriliyordu:

“Türk inkılâbı, hedefi yalnız milletin siyasi istiklâli olarak görünen bir milli ayaklanıŐ gibi baŐladı. Fakat bu ayaklanıŐ, milletin siyasi istiklâlini baŐarıp da yeni bir siyasi rejim yaratmak iŐine de giriŐince hakiki bir ihtilal oldu. Birçokları için bu ihtilal fazla idi. Birçokları için ise bu ihtilal, milli kurtuluş hareketlerinin artk son safhası olmak Őartile zaruri sayılabilirdi.” (Kadro, sayı 35-36, Aralık 1934-Ocak 1935;5)

“Halbuki henüz inkılâp nde idi. Türk milletin, istiklâlini aldıktan sonra da vereceği Őeyler vardı. Ve onun yalnız kendisi için değil, hatta bütün alem için iyi olan, yeni olan bu belgelerini yaratması ve vermesi lazımdı. Bu Őeylerin ve belgelerin en baŐlıcası ise düŐünülen ve bilinen bütün demokratik ve anti-demokratik nizamların bütün Şekillerinden ayrı bir içtimai nizamdı. Bu nizam, ne bilinen manasile klasik bir demokrasi, ne faŐist bir kara kuvvet tahakkümü, ne de komünist bir sınıf diktatörlüğü olmayacak; her türlü dahili tezatlardan, sınıf mücadelelerinden, kara kuvvet tahakkmlerinden kurtulmuŐ, yepyeni bir millet nizamı, yepyeni bir insanı nizam olacaktı. Bu nizam kendi sinesinde yeni çağın bir rŐeymini taŐıyacaktı. Yeni evrensel cemiyetin bu rŐeymini ise tarih isteyerek, istemeyerek bizim topraklarımıza atmıŐtı. Bu topraklarda bu tohum baŐlayan yeni aė için örnek olabilecek yeni bir içtimai rejim meyvesi verecekti:

“İmtiyazsız, sınıfsız bir millet kuruluşu = Sosyal milliyetçilik

“Yeni devrin bu yeni meyvasının hareket halinde, icraat halinde, fikir halinde bu topraklarda doğması, bu milletin içinden fıŐkırması lazımdı. Her Őeye rağmen; yani her zaman sonradan uyan, her zaman geride kalanların bütün dar ve mutaassıp mukavemetlerine rağmen bu doğum tahakkuk edecekti. Nitekim yle oldu.

“İŞte devletçilik bu yeni sosyal milliyetçiliğin, bu yeni sosyal ulus kurumunun bir müjdecisi oldu: iktisatta devletçilik fikirde ve kültürde devletçilik, politikada devletçilik.” (Kadro, sayı 35-36, Aralık 1934-Ocak 1935;5-6)